

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

แหล่งข้อมูลที่ใช้

1. ข้อมูลจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ กรณีศึกษา ผลงานการวิจัยของผู้ที่ได้ค้นคว้าไว้แล้ว เพื่อทำความเข้าใจภาพรวมของชุมชน ความเป็นชุมชน วัฒนธรรม ศักยภาพชุมชน องค์การชุมชนต่าง ๆ และรวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เข้าทำงานในพื้นที่ทำการวิจัย ข้อมูลจากโปสเตอร์ ป้ายประกาศในหมู่บ้าน ร้านขายของชำบอร์ดประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้าน ที่อ่านหนังสือพิมพ์ของโรงเรียนและวัด ที่ทำการของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มความหวังใหม่ในหมู่บ้าน แผนผังที่ชุมชนจัดทำ วัด และในรถโดยสารสันป่ายาง - เชียงใหม่

ข้อมูล ดังกล่าวเป็นข้อมูลที่เป็นหลักฐาน เป็นข้อมูลมือสอง (ข้อมูลทุติยภูมิ) ที่ได้นำมาพิจารณา ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล ก่อนลงไปเก็บในพื้นที่โดยนักวิจัยเอง

2. แหล่งข้อมูลจากพื้นที่ได้แก่

2.1 บ้านสันป่ายาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลสันป่ายาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีอายุมากกว่า 268 ปี เป็นหมู่บ้านที่มีการคมนาคมและการสื่อสารต่าง ๆ เข้าถึงง่าย สะดวก ในพื้นที่มีกองทุน องค์การต่าง ๆ ผู้นำต่าง ๆ ที่มีศักยภาพ สามารถบริหารจัดการกันเองในหมู่บ้านได้

2.2 ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ความเป็นอยู่ของชุมชนและทุนทางสังคมที่ส่งผลให้องค์กรชุมชนเข้มแข็งเป็นอย่างดี ได้แก่

2.2.1 ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในชุมชน ได้แก่ครูในหมู่บ้านนายสมควร ดันเหลื่อง ซึ่งสอนในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้าน และมีบ้านอยู่ในหมู่บ้านนั้นอยู่ในชุมชนมานาน ตั้งแต่เกิดมากกว่า 40 ปี ผู้นำในหมู่บ้านประกอบด้วย นายจรัส สอนคำ กำนัน นายสม สาส์ตย์ มัคทายก (ปุ๋จาร์ย) นายดวง ดวงบุรี ไวยาวัจกร(แก้ววัด) พระจำนง กนตจารี เจ้าอาวาสวัดสันป่ายาง นางชันแก้ว บุญลี ผู้นำองค์กรผู้สูงอายุ นางกรองแก้ว อินสวรรณ ผู้นำกลุ่มแม่บ้าน นายบุญ ประสิงห์ ผู้นำกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นางพรณี ทนชัย ผู้นำกลุ่มความหวังใหม่ นายนวล อินทนนท์ ผู้อาวุโสที่มีความรู้ความจำเหตุการณ์ในอดีตได้ดี นายเอกพันธ์ อุ่นใจคำ นายสมบุญ กิตติกร ผู้นำทางความคิดซึ่งได้จาก

การทำสังคมมิตินายบุญมี บุญทาพิพย์และนายสมควร ประสิงห์ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.2 ผู้ให้ข้อมูล ที่อยู่นอกชุมชน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกชน เช่น นางโสภิต ไพโรจน์ สาธารณสุขตำบล ร.ต.ต มนูญ พิบาล ตำรวจชุมชน นายอังคาร แดงเรือน องค์กรเอกชน เป็นผู้ที่รับผิดชอบงานตามบทบาทหน้าที่ ที่กำหนดโดยส่วนราชการต่าง ๆ หรือตามโครงการ

การสร้างความสัมพันธ์ การเข้าถึงข้อมูลในพื้นที่และระยะเวลาในการเก็บข้อมูล

เนื่องจากผู้วิจัยอดีตเป็นนักวิชาการสาธารณสุขระดับอำเภอ อำเภอแม่แตง และมีหน้าที่ส่งเสริมด้านวิชาการ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบล อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อบรบส่งเสริมวิชาการผู้นำนักเรียนและองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ระดับหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งการฝึกอบรมนั้น ส่งเสริมจิตวิทยานำเน้นการสร้างสัมพันธ์ความรัก สามัคคีในหมู่คณะ จัดเข้าค่าย นอนในชุมชนนั้น และผู้วิจัยถือว่าการพูดเล่น พูดตลก ทำให้สร้างความคุ้นเคยได้เร็ว ผู้วิจัยจึงได้ปฏิบัติมาในเวลาอบรมต่าง ๆ และยังมีหน้าที่นิเทศ ติดตามและ ประเมินผลงานของอาสาสมัครสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่ รวมทั้งเป็นคณะกรรมการงานสาธารณสุขมูลฐานระดับอำเภอและจังหวัด ทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสเข้าสัมผัสชุมชนที่ศึกษาได้มากเป็นระยะเวลา 3 ปี จากนั้นผู้วิจัยได้ย้ายที่ทำงานแต่ความสัมพันธ์หรือการไปมาหาสู่กันยังคงมีตลอดระหว่างผู้วิจัย อาสาสมัครสาธารณสุข แม่บ้าน กลุ่มความหวังใหม่ และเจ้าหน้าที่ มีการติดต่อทางโทรศัพท์ พบปะกันขณะปฏิบัติงานหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ในพื้นที่ดังนั้นผู้วิจัยจึงคิดว่าได้มีการสร้างความสัมพันธ์มาระดับหนึ่งแล้วและใช้เวลาในการสร้างความสัมพันธ์เก็บข้อมูลในครั้งนี้เป็นเวลา 8 เดือน (กันยายน 2542 ถึง เมษายน 2543)

ระยะเวลา 8 เดือน ที่เข้าไปผู้วิจัยสามารถสร้างความสัมพันธ์กับหมู่บ้านและกลุ่มต่าง ๆ ศึกษาบริบทของชุมชนได้ด้วย เนื่องจากผู้วิจัยเคยมีความสัมพันธ์กับชุมชนนี้มาก่อนแล้วเป็นระยะเวลายาวนาน ขณะที่ผู้วิจัยเข้าพื้นที่ ทักทายบอกวัตถุประสงค์ ชาวบ้านพอทราบ ว่าผู้วิจัยมาเก็บข้อมูลก็ชวนพักที่บ้าน แต่ผู้วิจัยบอกปฏิเสธ ไม่อยากรบกวน อยากเช่าอยู่เอง ซึ่งเหตุผลที่แท้จริงกลัวมีผลกระทบต่อข้อมูลที่ได้มา จึงทำให้กลุ่มแม่ค้าที่ตลาด กลุ่มอาสาสมัครและกลุ่มผู้สูงอายุ เสนอแนะว่า น่าจะไปพักบ้านยายคนหนึ่งเพราะว่ายายนอนคนเดียว ผู้วิจัยจะได้มีเพื่อนและปลอดภัย ผู้วิจัยจึงตัดสินใจไปพักบ้านยายช้นแก้ว บุญดี และได้นำหนังสือราชการจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ถึงนายอำเภอแม่แตง เพื่อขออนุญาตเข้าศึกษา

และแจ้งผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ทราบ ผู้วิจัยได้แนะนำตนเองในกลุ่มผู้สูงอายุในวัดวันพระ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอสม. รวมทั้งผู้นำหมู่บ้าน ไปศึกษาบริบท ทำแผนที่กายภาพ สร้างสัมพันธ์ในชุมชนไปด้วย ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์และแนะนำตนเองผู้วิจัยใช้วิธีการประชาสัมพันธ์ตนเองด้วยอาศัยลูกสาวตนเอง ชื่อ"น้องนาย"อายุ 6 ขวบ น้ำหนัก 27.5 กิโลกรัม ซึ่งเป็นเด็กที่มีรูปร่างอ้วน ขาว และพูดเก่ง ผู้วิจัยได้แต่งตัวลูกสาวให้แปลก ๆ เป็นที่สนใจของผู้พบเห็นและถ้าผู้วิจัยเข้าไปในหมู่บ้านจึงพาลูกไปด้วยบ่อยครั้ง ไปที่กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มผู้ติดเชื้อ วันพระ ผู้สูงอายุ กลุ่มคนที่มาทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ผู้วิจัยจะให้ลูกสาวไปแจกลูกอมคนละ 1 เม็ดและนำลูกไปส่งใกล้กับเล่นเด็ก ๆ ไปเล่นกับเด็ก ๆ ที่มากับผู้ใหญ่ แล้วชาวบ้านก็จะถามว่าลูกใคร มาจากไหนลูกสาวก็บอกว่า "นายมากับแม่ มาเก็บข้อมูลกับแม่" ลูกสาวก็คุยกับชาวบ้าน จากนั้นชาวบ้านที่พบลูกสาวก็จะนำไปพูดคุยต่อในหมู่บ้าน ซึ่งผู้วิจัยสังเกตได้จากการที่เข้าหมู่บ้านมีคนสนใจ มาทักทายช่วยเหลือต่าง ๆ

จากนั้นผู้วิจัยได้มารวบรวมข้อมูลกายภาพ บริบท ตลอดจนประเมินการเข้าไปในชุมชนที่ผ่านมา แล้วจึงกลับเข้าไปอีกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยเข้าไปในหมู่บ้านวันหยุดราชการ วันลาพักผ่อน ลาภิจ เข้าไปในชุมชนในวันราชการ รวมทั้งวันที่ออกปฏิบัติราชการในชุมชน เช่นออกบริการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ถ้ามีโอกาสก็เข้าไปในหมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูลโดยทำแผนที่หมู่บ้าน นำแผนที่หมู่บ้านจากองค์การอาสาสมัครสาธารณสุขมาตรวจดูคร่าว ๆ จากนั้นไปตรวจสอบความถูกต้องโดยวิธีการสำรวจ และให้กลุ่มผู้นำครอบครัวตรวจสอบอีกครั้ง และผู้วิจัยนำแผนที่หมู่บ้านมาทำแผนที่สังคมโดยให้กลุ่มผู้สูงอายุตรวจสอบ รวมทั้งเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของครอบครัว เครือญาติ ในหมู่บ้าน จากนั้นผู้วิจัย สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลจากภาครัฐและเอกชน ทำกิจกรรมกลุ่มในกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มความหวังใหม่ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขและได้เข้าพักบ้านยายชันแก้ว ซึ่งอยู่ติดกับที่ทำการกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มความหวังใหม่ วัด ป้อมยามตำรวจ ชุมชน ตลาดของหมู่บ้านและที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งระยะเวลาที่ไปเก็บข้อมูล ผู้วิจัยสามารถเห็นความเคลื่อนไหวของชุมชน ร่วมทำกิจกรรมวันพระช่วงเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันแตงดาและวันถวายทานสลากภัต วันลอยกระทง กิจกรรมวันเอดส์โลก ความเป็นอยู่ของชุมชนการซื้อขาย อาหารในตลาด การปฏิบัติตัวเวลาเจ็บป่วย การศึกษาดูงานและการต้อนรับ ผู้ศึกษาดูงาน การแก้ปัญหาความขัดแย้งกัน รวมทั้งการแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งได้ข้อมูลจากที่ทำการกลุ่มแล้ว มีกลุ่มชาวบ้านอีกจำนวนหนึ่งที่มานั่งพูดคุยกันเพื่อรอสินค้าที่ตลาด

หลังจากเก็บข้อมูลในแต่ละครั้งผู้วิจัยได้กลับมาบันทึกข้อมูลให้ละเอียดสรุปรวบรวมวิเคราะห์ เชื่อมโยงข้อมูลของแต่ละวันและวางแผนครั้งต่อไปจนกระทั่งคิดว่าได้ข้อมูลตามที่ต้องการ จากนั้นใช้เวลาทำการตรวจสอบวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมและเก็บข้อมูลส่วนที่ขาดเพื่อ งานวิจัยครบถ้วนสมบูรณ์

วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วิธีการ เดินสำรวจ ตามเส้นทางถนนผ่านหมู่บ้าน บ้านตั้งอยู่เรียง รายตามถนน ขยายเล็กเข้าไปในบ้าน เพื่อมองดูสภาพทางกายภาพ ของหมู่บ้าน การตั้งบ้านเรือน รั้วบ้านถนน แม่น้ำ พุงนา สวนและสิ่งสาธารณสถาน เส้นทางเดินติดต่อกันระหว่างบ้าน รวมทั้งพฤติกรรม ชาวบ้านที่แสดงออกขณะนั้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่นำมาเชื่อมโยงแสดงถึงความสัมพันธ์กันใน ชุมชน

2. วิธีการเอาข้อมูลมือสองที่มีอยู่แล้ว จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ศูนย์ข้อมูล ที่ทำการกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ความหวังใหม่ แม่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบลและผู้นำ กลุ่ม

3. วิธีการประเมินชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Rural Appraisal)

3.1 วิธีการทำแผนที่ชุมชน หลังจากเดินสำรวจเสร็จ สร้างแผนที่กายภาพ โดยกลุ่มผู้นำครอบครัวประกอบด้วยลักษณะบ้าน แหล่งน้ำ ที่ทำมาหากินและถนนหนทาง เพื่อนำข้อมูลมาเชื่อมโยงกับอาชีพของคนใน ชุมชน สร้างแผนที่สังคม โดยกลุ่มผู้สูงอายุในวันเข้าพรรษา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ของครอบครัวเครือญาติ และชุมชน

3.2 การทำการวิเคราะห์ฤดูกาล (Seasonal analysis) ในกลุ่มผู้สูงอายุ เรื่องกิจกรรมประเพณีในชุมชนเพื่อนำข้อมูลมาเชื่อมโยงประเพณี ความเชื่อ กิจกรรมกลุ่มของชุมชน ในกลุ่มผู้นำครอบครัวในเรื่องอาชีพ

4. วิธีการสนทนากลุ่ม และบุคคล จากที่พบปะของชาวบ้าน เช่นวัด ตลาด ร้าน ก๋วยเตี๋ยวมีการเตรียมคำถามเจาะเรื่องที่น่าสนใจ เพื่อค้นหาทุนทางสังคม ค้นหาแหล่งข้อมูล ทุนทางสังคมของหมู่บ้านเช่น

- บ้านเรามีส่วนที่ท่านคิดว่าดี มีประโยชน์ต่อหมู่บ้าน ชุมชนมีอะไรบ้าง มีใครที่เกี่ยวข้องบ้าง

- ประโยชน์ทางไหน

- ประโยชน์ต่อหมู่บ้านในเรื่องอะไร

5. วิธีการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก เฉพาะเจาะจงประเด็นคำถาม นักกลุ่มล่วงหน้า กำหนดเวลา สถานที่เฉพาะ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มความหวังใหม่ ประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการคงอยู่ของกลุ่ม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่าง ทูตทาง สังคมและองค์กร

- กลุ่มมีวัตถุประสงค์
- กลุ่มมีการบริหารจัดการภายในกลุ่ม
- กลุ่มมีจุดแข็งอะไร ที่อยู่ได้
- สมาชิกกลุ่มมีความรู้สึกต่อกันอย่างไร

6. วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ มีกำหนด แนวความคิดกว้างๆ แล้วให้ผู้ถูก สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น จากผู้ให้ข้อมูลที่อยู่นอกชุมชน และในชุมชนเช่น ตำรวจ กำนัน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ครู มัคทายก พระ ผู้นำวัยรุ่น ผู้นำกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำแม่บ้าน ผู้นำกลุ่มความหวังใหม่ องค์กรบริหารส่วนตำบล เพื่อศึกษาและตรวจสอบ ข้อมูล ลักษณะทุนทางสังคม ความสัมพันธ์ทุนทางสังคมกับองค์กรชุมชน

7. วิธีการสังเกต

7.1 การสังเกต แบบมีส่วนร่วม ในระหว่างสร้างความสัมพันธ์ และเก็บข้อมูล ขณะเข้าร่วมพิธีทำบุญเข้าพรรษา ฟังเทศน์เข้าพรรษา การทำบุญสลากภัตและการทำบุญ เดือนยี่เป็งเพื่อให้ได้พบเห็น พฤติกรรมที่แสดงออกในขณะนั้น

7.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยมีโอกาสได้เข้าศึกษาวิถีการดำรงชีวิต ในชุมชน และการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ เพราะที่บ้านที่ผู้วิจัยพักอยู่ศูนย์กลางของชุมชน ใกล้กับที่ทำการของกลุ่มต่าง ๆ และจุดพบปะของชาวบ้านที่ตลาด ร้านค้า ห้างเช้า กลางวัน และเย็น ทำให้สามารถสังเกตพฤติกรรม การดำเนินชีวิตประจำวัน ความสัมพันธ์ทางสังคม เครือญาติ การติดต่อกับสังคมภายนอก

8. การบันทึกข้อมูลสนาม

8.1 ทุกครั้งที่เข้าชุมชนผู้วิจัยทำการบันทึกข้อมูลในกระดาษบันทึกขนาดเล็ก และผู้วิจัยทำเครื่องหมายแทนตัวอักษรหรือแทนความหมาย ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเองเพื่อสะดวก รวดเร็ว ทันต่อการเก็บข้อมูลเช่น

แทนความหมายว่า

ผู้ให้ข้อมูล มีความสุข พึงพอใจเต็มใจสนใจที่ได้ตอบคำถาม กระตือรือร้นอยาก
ให้ข้อมูล

แทนความหมายว่า

ผู้ให้ข้อมูลมีความรู้สึกเฉยๆ จะได้ตอบเมื่อโยนคำถามไปให้

แทนความหมายว่า

ผู้ให้ข้อมูลเศร้า หรือโกรธ ไม่พอใจ ไม่อยากตอบคำถามหรือให้ข้อมูล

แทนความหมายว่า

ข้อมูลนั้น เป็นการคาดการณ์ เดา ประมาณ หรือ คล้ายคลึง ใกล้เคียงกัน

>

แทนความหมายว่า

มีการเปรียบเทียบข้อมูลนั้น ๆ ว่า มีค่า มีจำนวน หรือมีความถี่มากกว่า
อีกสิ่งหนึ่ง

<

แทนความหมายว่า

มีการเปรียบเทียบข้อมูลนั้น ๆ ว่า มีค่าน้อยกว่าอีกสิ่งหนึ่ง

แทนความหมายว่า

คนหรือครอบครัวนั้นเป็น ญาติพี่น้องสายตรง ญาติใกล้ชิดกัน ไปมาหาสู่กัน
บ่อยครั้ง

แทนความหมายว่า

คนหรือครอบครัวนั้นเป็นญาติไม่ใช่ญาติสายตรง ญาติพี่น้องห่างกัน ไปมาหาสู่
กันไม่บ่อยครั้ง

8.2 หลังจากการเก็บข้อมูลในวันหนึ่ง ๆ ผู้วิจัยทำการบันทึกในสมุดบันทึกประจำวัน โดยนำจากการบันทึกในกระดาษช่วยบันทึก มาขยายความให้ละเอียด ลงในสมุดบันทึกประจำวันแล้วก็สรุปประเด็นสำคัญ ๆ ไว้

ปัญหาของการเก็บข้อมูล

- ปัญหาเรื่องการควบคุมเวลาเพราะว่าผู้ที่ผ่านไปมาพบเห็นเกิดความสงสัยทำอะไรกัน จึงเข้ามาซักถามอยู่เรื่อย ๆ และบางคนยังคิดว่าผู้วิจัยยังมีบทบาทในการทำงานของอำเภอแม่แตงอยู่ จึงอยากให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพื่อส่งผลกระทบต่อหมู่บ้านของเขา ทำให้ต้องใช้เวลารอคอยคำตอบผู้สงสัย และต้องเป็นผู้ฟังที่ดี ไม่ตัดมิตรไมตรีในขณะที่ชาวบ้านคนอื่นพูดคุยและอยากเสนอข้อคิดเห็น กลุ่มผู้ที่กำลังให้ข้อมูล การแก้ปัญหาโดยปรับเวลานัดกลุ่ม หลังจากเลิกพิธีทางศาสนา ในสถานที่ไม่มีผู้คนสัญจรไปมา
- ไม่สามารถใช้เทปได้เนื่องจากว่า ผู้ให้ข้อมูลขอร้องว่าไม่ใช่ไม่ได้หรือเพราะว่าอยากพูดให้ข้อมูลเล็กๆ ไม่อยากมีหลักฐานมัดตัว กลัวผลกระทบตามมา เพราะว่าหมู่บ้านเราเป็นพี่น้องกันหมดเดี๋ยวเล่าสู่กันจะเกิดปัญหาที่หลัง ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการบันทึกย่อ ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ แทนแล้วพอเสร็จจึงรีบกลับมาขยายความ
- ปัญหาเนื่องจากผู้วิจัยเป็นนักวิชาการสาธารณสุข พื้นฐานพยาบาลและทำงานในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ สวัสดิการต่าง ๆ และปัจจุบันทำงานที่ โรงพยาบาล ระดับจังหวัด เป็นโรงพยาบาลที่หมู่บ้านที่ศึกษาเลือกใช้บริการทางการแพทย์แทนโรงพยาบาลอำเภอตามระบบ ส่งต่อ ของโครงการประกันสุขภาพและสวัสดิการประชาชนด้านการรักษาพยาบาล จึงเป็นที่น่าสนใจ ของชาวบ้าน มักจะปรึกษาในเรื่องสุขภาพ สวัสดิการต่าง ๆ รวมทั้งขอทราบห้องทำงานเพื่อขอความช่วยเหลือแนะนำถ้าหากเข้ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลนครพิงค์ จึงทำให้การสนทนาหยุดชะงักเป็นบางครั้ง ซึ่งผู้วิจัยต้องคอยเตรียมคำตอบ คำพูดที่ไม่ขัดหู ไม่ตัดความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้แก้ปัญหาโดยใช้เวลาก่อนทำกิจกรรมกลุ่มสร้างความสัมพันธ์ ให้เวลาพูดคุย ให้โอกาสเขาถามเรา ทำให้คำถามขณะทำกลุ่มลดน้อยลง
- ปัญหาที่เคยเป็นผู้นิเทศติดตามและประเมินผลงานของเจ้าหน้าที่ ทำให้การขอข้อมูลเดิมจากเจ้าหน้าที่ มีปัญหา อันเนื่องจาก กลัวความผิดพลาดของข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ใช้วิธีการอธิบายให้เข้าใจ บอกถึงการใช้ข้อมูล และมาในนามผู้ศึกษา

- ปัญหาการเก็บข้อมูล ไม่พบผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยแก้ไขโดยตามถึงที่ทำงานในคอย ในป่าและต้องปรับแผนการเก็บข้อมูลอยู่บ่อย ๆ ปรับเวลาให้ตรงกับผู้ให้ข้อมูลว่างพร้อมที่จะให้ข้อมูล

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลภาคสนามในแต่ละระยะ นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ ได้ข้อมูลบริบทของพื้นที่ ข้อมูลต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้หรือไม่ ส่วนขาดมีอะไร ก็นำไปวางแผนเก็บข้อมูลร่วมกับแผน ที่จะออกไปในครั้งต่อไป ซึ่งการตรวจสอบข้อมูล ทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูลใหม่แล้วแต่โอกาส ทำเช่นนี้เรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้วิจัยได้ข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้แล้ว และทำการตรวจสอบข้อมูลซ้ำจนแน่ใจว่าเป็นข้อมูลที่แท้จริงโดยพิจารณาความซ้ำกันหรือเหมือนกันของข้อมูลเป็นตัวกำหนดตามเกณฑ์ว่าพอเพียงหรือไม่ ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Check) ดังนี้ ตรวจสอบแหล่งที่มา โดยพิจารณาจากเอกสาร สังเกต ชักถาม หรือ ตรวจสอบโดยพิจารณาเรื่องนั้น ๆ ต่างเวลาต่างสถานที่ และต่างบุคคล ทำให้ได้ข้อมูลมาเปรียบเทียบ เหมือนกันหรือต่างกัน ถ้าเหมือนกันก็สรุปได้ แต่ถ้าหากต่างกันทั้งหมดก็พิจารณาหาวิธีการเก็บข้อมูล ตรวจสอบต่อไปอีก เช่น การทำแผนที่หมู่บ้าน ผู้วิจัยได้นำแผนที่บ้าน ที่มีอยู่เดิมของศูนย์สาธิตฐานชุมชนหรือที่ทำการของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน แล้วให้กลุ่มพ่อบ้านตรวจสอบความถูกต้อง ตามความเป็นจริง และเพิ่มเติมส่วนขาดหายไป และจากการสังเกตเองในพื้นที่ตรงตามข้อมูล หลักฐานที่ได้มาหรือไม่ การทำแผนที่สังคม ผู้วิจัยได้นำแผนที่ ที่มีอยู่เดิมแล้วให้กลุ่มผู้สูงอายุตรวจสอบเพิ่มเติม พร้อมทั้งโยงความสัมพันธ์ของครอบครัวบ้านหลังไหนเป็นญาติพี่น้องหรือไปหาหาสุกันบ่อย ๆ และได้ดูข้อมูลนามสกุล พร้อมสังเกต พฤติกรรมที่แสดงออกขณะเก็บข้อมูล รวมทั้งกายภาพ ที่แสดงถึงมีการติดต่อ สัมพันธ์กัน เช่น รั้วบ้าน ประตูบ้าน บ่อน้ำ มีการใช้ร่วมกัน มีทางเดินไปมาหากัน การตรวจสอบทุนทางสังคมมีผลต่อองค์กร โดยวิธีการหาข้อมูลจากผู้นำกลุ่ม กลุ่มผู้ให้ข้อมูล สังเกตการนำทุนทางสังคมมาใช้ หรือเกี่ยวข้องกับองค์กร เช่น ประวัติการก่อตั้งองค์กร เวลาที่มีกิจกรรมกลุ่ม หรือองค์กรได้นำทุนทางสังคมมาเกี่ยวข้องอย่างไร

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลควบคู่ไปพร้อมกับการศึกษาในพื้นที่ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริง นำมาเชื่อมโยงกับ ปรากฏการณ์นั้น นอกจากนั้นข้อมูลที่ได้เก็บรวบรวมมาจำแนก แล้วจัดเข้าเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษาในบ้านพักหรือที่บ้าน เพื่อเชื่อมโยงข้อมูล ปรากฏการณ์ และขอบเขตการศึกษา มีความสัมพันธ์กันอย่างไร เกี่ยวข้องกันได้อย่างไร ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดการวิเคราะห์ไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์เบื้องต้น

1.1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับบริบทของชุมชน เช่นโครงสร้าง ประวัติความเป็นมาของชุมชน ลักษณะทางกายภาพที่ผู้วิจัยได้พบเห็น ทั้ง คน สถานที่ ลักษณะบ้าน ถนน หรือทางเข้าบ้าน ทรัพยากร ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ไปด้วย

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลเรื่องที่วิจัยที่เกี่ยวกับทุนทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อความเข้มแข็งขององค์กร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ สังเกต สทนากลุ่ม ปรากฏการณ์พฤติกรรมที่แสดงออกหรือสัมพันธ์กันภายในองค์กร

2. การสังเคราะห์

นำข้อมูล ที่ผ่านการวิเคราะห์เบื้องต้น นำมาพิจารณาหาความสัมพันธ์กัน รวบรวมเข้าหมวดหมู่แล้ว นำมาเขียนเป็นรายงานการวิจัย